[2023] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 832 : 2023 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ 896

ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ

ਬਨਾਮ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਪਨੇਸਰ @ ਅਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪਨੇਸਰ

(2011 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2045)

ਅਕਤੂਬਰ 10, 2023

[ਅਨਿਰੁਧ ਬੋਸ ਅਤੇ ਬੇਲਾ ਐਮ. ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ,* ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾਃ

ਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ 1955 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955-ਧਾਰਾ13 (1) (ਆਈਏ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ13 (1) (ਆਈਬੀ)-ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ-ਮਾਲਕੀਃ

ਆਯੋਜਿਤਃ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਤੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ "ਬੇਰਹਿਮੀ" ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ "ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ" ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਐਕਟ ਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਧਾਰਾ13 (1) (ਆਈਏ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ13 (1) (ਆਈਬੀ) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ - ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। 142 ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਕੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਵਿਆਹ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਤਲਾਕ ਯੂ/ਆਰਟ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਟ੍ਰੇਟ-ਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ "ਵਿਆਹ ਦੇ ਵਾਪਸੀਯੋਗ ਟੁੱਟਣ" ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 142 ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 89 ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 82 ਸਾਲ ਹੈ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 1963 ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ-ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ "ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ" ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕਲੰਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਨਾ

ਚਾਹੁੰਦੀ - ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਯੂ/ਆਰਟ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ। 142 ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ "ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ" ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 14,15,17,18,19]

ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਐਕਟ, 1955-ਬੇਰਹਿਮੀ-ਦੀ ਵਿਆਖਿਆਃ

ਆਯੋਜਿਤਃ "ਬੇਰਹਿਮੀ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਆਦੀ ਹਨ; ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ-ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 10]

ਸ਼ਿਲਪਾ ਸੈਲੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਵਰੁਣ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ 2023 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ. ਸੀ. 544-ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਨੀਲੂ ਕੋਹਲੀ ਬਨਾਮ ਨਵੀਨ ਕੋਹਲੀ (2006) 4 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 558: [2006] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 53; ਬਿਪਿਨ ਚੰਦਰ ਜੈ ਸਿੰਘ ਬਾਈ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਭਾਵਤੀ ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1957 ਐੱਸ. ਸੀ. 176: [1956] ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 838; ਲਚਮਨ ਉਤਮਚੰਦ ਕਿਰਪਲਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮੀਨਾ ਉਰਫ ਮੋਟਾ ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1964 ਐਸ. ਸੀ. 40: [1964] ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 331; ਦੇਬਾਨੰਦ ਤਮੁਲੀ ਬਨਾਮ ਕਾਕੁਮੋਨੀ ਕਟਕੀ (2022) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 459-'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ 2011 ਦਾ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2045.

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 18.02.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ 2001 ਦੇ ਐਲਪੀਏ ਨੰਬਰ 195 ਵਿੱਚ ਐਫਏਓ ਨੰ. 2000 ਦੇ 44.

ਵਿਪਿਨ ਗੋਗੀਆ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ, ਕਰਨਵੀਰ ਗੋਗੀਆ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਧੁਰਿਮਾ ਟਾਟੀਆ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਮਲ ਟਾਟੀਆ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਬੇਲਾ ਐੱਮ. ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਜੇ.

1. ਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ 1955 ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ?

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਯੋਗ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਡ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਹ 30.04.1990 ਨੂੰ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਯੋਗ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਆਈ. ਏ.) ਅਤੇ 13 (1) (ਆਈ. ਬੀ.) ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 'ਬੇਰਹਿਮੀ' ਅਤੇ 'ਤਿਆਗ' ਦੇ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ 12.03.1996 ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਕਤ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ).

3. ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 18.02.2009 ਨੂੰ ਐਲ. ਪੀ. ਏ. ਨੰ. 195/2001 ਐਫ.ਏ.ਓ ਨੰ. 44-ਐਮ/2000 ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਕਤ ਐਲਪੀਏ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 2000 ਦੇ ਐਫਏਓ ਨੰਬਰ. 44-ਐੱਮ ਵਿੱਚ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 21.12.2000 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਐੱਫ. ਏ. ਓ. ਨੰ. 44-ਐਮ/2000 ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ 1996 ਦੇ ਐਚਐਮਏ ਨੰਬਰ. 63 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 05.02.2000 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ 05.02.2000 ਦੇ ਉਕਤ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਐਚਐਮਏ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਅਧੀਨ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

4. ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ 10.03.1963 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਹੋਏ-ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ-ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਰੂਪਦਮਨ ਕੌਰ (ਦੋਵੇਂ ਹੁਣ ਵਿਆਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ-ਕੁੰਵਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਨਵਰੀ 1984 ਤੱਕ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਆਮ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੜੱਤਣ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਨਵਰੀ 1984 ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਉਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ

ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਹਿਰਦ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਤਭੇਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀ ਪਈ।

5. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

6. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਜਿੰਨਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 87 ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 82 ਸਾਲ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠਣਗੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨਗੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਵਿਪਿਨ ਗੋਗੀਆ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਲਾਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਲਈ, ਨਵੀਨ ਕੋਹਲੀ ਬਨਾਮ ਨੀਲੂ ਕੋਹਲੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ "ਬੇਰਹਿਮੀ" ਦੇ ਕੰਮ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਅਲੱਗ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਲਪਾ ਸੈਲੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਵਰੁਣ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

8. ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਧੁਰਿਮਾ ਟਾਟੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਇੱਕ ਬੁੱਢੀ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ "ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ" ਦੇ ਕਲੰਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਵਿੱਤਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਦਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਣ ਯੋਗ ਟੁੱਟਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤਿਆਗ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ

---

[1] (2006) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 558

ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ।

9. ਅਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ' ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ 'ਬੇਰਹਿਮੀ' ਅਤੇ 'ਤਿਆਗ' ਦੇ ਦੋਸ਼ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਅਧਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ "ਬੇਰਹਿਮੀ" ਇੱਕ ਧਿਰ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਜਾਂ ਆਚਰਣ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। "ਬੇਰਹਿਮੀ" ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਵੀਨ ਕੋਹਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ "ਬੇਰਹਿਮੀ" ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈਃ

"46. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

ਸਿਰਾਜਮੋਹਮਦਖਾਨ ਵਿੱਚ

ਜਨਮਹਮਦਖਾਨ ਬਨਾਮ ਹਾਫਿਜ਼ੁੰਨੀਸਾ ਯਾਸਿੰਖਾਨ [(1981) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 250:1981 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 829] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ

---

[2] 2023 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ 544

ਸਮਾਜਿਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੇ ਵਿਧਾਨਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਵੱਖਰੇ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਨਿਰੰਤਰ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਅਧਿਐਨ ਕੀਤੀ ਅਣਗਹਿਲੀ, ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਅਤੇ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਪਤਨੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕ ਹਨ ਜੋ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

47. ਸ਼ੋਭਾ ਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਮਧੂਕਰ ਰੈੱਡੀ [(1988) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 105:1988 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 60] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਬੇਰਹਿਮੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਆਈ-ਏ) ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਕਰਤੱਵਾਂ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਆਚਰਣ ਜਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਦੇ ਆਚਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੇਰਹਿਮੀ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਭੌਤਿਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਅਤੇ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੇ ਮਨ ਉੱਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲੂਕ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਨੇ ਵਾਜਬ ਖਦਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਆਖਰਕਾਰ, ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੂਜੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਉੱਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ

ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬੇਰਹਿਮੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇ ਆਚਰਣ ਖੁਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੇਰਹਿਮੀ ਵਿੱਚ ਇਰਾਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

48. ਕਥਿਤ ਬੇਰਹਿਮੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ' ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਆਦੀ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

49. .....

50. .....

51. .....

52. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ਪਾਂਡੇ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦਰ ਪਾਂਡੇ [(2002) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 73] ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੂਜੇ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਦੁੱਖ ਜਾਂ ਡਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। "ਬੇਰਹਿਮੀ", ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ

ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੇਰਹਿਮੀ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਮ ਵਿਗਾੜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਲਈ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ।

10. "ਬੇਰਹਿਮੀ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਆਦੀ ਹਨ; ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

11. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ "ਤਿਆਗ" ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਪਿਨ ਚੰਦਰ ਜੈ ਸਿੰਘ ਬਾਈ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਭਾਵਤੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਤਹਿਤ "ਤਿਆਗ" ਸ਼ਬਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਲਚਮਨ ਉਤਮ ਚੰਦ ਕਿਰਪਲਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮੀਨਾ ਉਰਫ ਮੋਟਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ਼ਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣਾ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆਃ

---

[3] ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1957 ਐਸ.ਸੀ 176

ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1964 ਐਸ.ਸੀ 40

ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ਼ਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈਃ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤਲਾਕ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, (1) ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਦਾ ਤੱਥ; 2) ਅਨਿਮਸ ਡੀਸਰੈਂਡੀ; (3) ਉਸ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ; ਅਤੇ (4) ਉਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

12. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਦੇਬਾਨੰਦ ਤਾਮੂਲੀ ਬਨਾਮ ਕਾਕੁਮੋਨੀ ਕਟਕੀ ਵਿੱਚ, ਲਚਮਨ ਉਤਮਚੰਦ ਕਿਰਪਲਾਨੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀਃ -

"7. ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਿਆਗ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਾਂ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਲਚਮਾਨ ਉਤਮਚੰਦ ਕਿਰਪਲਾਨੀ (ਲਚਮਾਨ ਉਤਮਚੰਦ ਕਿਰਪਲਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮੀਨਾ, (1964) 4 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 331: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1964 ਐੱਸ. ਸੀ. 40) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਿਆਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਦੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਛੱਡਣਾ। ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਥਾਈ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਈਰਖਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ

ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 1976 ਦੇ ਐਕਟ 68 ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਜੋੜ੍ਹੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਕਤ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਃ

"13. ਤਲਾਕ. - (1) * *

ਵਿਆਖਿਆ. ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ, "ਤਿਆਗ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਆਹ ਲਈ ਛੱਡਣਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

"8. ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਰਮਿਆਨ ਝਗੜ੍ਹੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਵਿਵਾਦ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਿਆਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

13. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਬੇਰਹਿਮੀ" ਅਤੇ "ਤਿਆਗ" ਦੇ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ

ਕੀਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀਃ -

"16. ਹੁਣ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ 21 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਲ 1984 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਤੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਤਬਾਦਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸੈਟਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 21 ਸਾਲ ਉੱਥੇ ਰਹੇ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਮਾਪੇ ਵੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਤਨੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਤਨੀ 21 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, ਜੇ ਪਤੀ ਨੇ ਇਕਪਾਸੜ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਨੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਦੇ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਵਾਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੈਰ ਭਾਵ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਨੀ ਪਤੀ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ,

---

[4] (2022) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 459

ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੈਟਰਜ਼ ਪੇਟੈਂਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਨੇ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉੱਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰੇ। "" ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਸਲਾਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਏ-8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਹੈ। ਪੱਤਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ -

"2. ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿੰਗ ਸੀਡੀਆਰ ਡਾ. ਐਨ.ਐਸ. ਪਨੇਸਰ ਨੇ ਚੰਗੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਲਈ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ।

ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਾਮਲਾ ਆਪਸੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਰੁ. 800/- ਸ਼ਾਮ . ਭੇਜਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ।

ਉਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਏ-17 ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਪੱਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

"18. ਅਗਲੀ ਬਹਿਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਹਿਣੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪੋਤੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੋਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਗਹਿਣਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਤਨੀ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੋਤੀਆਂ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਪਰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ -

"... ਇਹ ਕੇਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਪਤਨੀ) ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮੈਨੇਜਰ, ਬੈਂਕ ਆਫ ਬੜ੍ਹੌਦਾ, ਸੈਕਟਰ 22, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

14. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ "ਬੇਰਹਿਮੀ" ਦਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ "ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ" ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਆਈ. ਏ.) ਅਤੇ 13 (1) (ਆਈ. ਬੀ.) ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

15. ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਆਹ ਦਾ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਟੁੱਟਣਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀਯੋਗ ਟੁੱਟਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

16. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਲਪਾ ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਵਰੁਣ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜੋੜ਼ਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀਃ

"41. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀਯੋਗ ਟੁੱਟਣ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਵਿਵੇਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 'ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਆਂ' ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਕੀਨ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਤੋੜ਼ਨਾ ਸਹੀ ਹੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ

ਰਸਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿ ਵਿਆਹ ਅਟੱਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਾਸਤਵਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ, ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ ਸਨ; ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ; ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ; ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ' ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼, ਨਿੱਜੀ ਸੰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਸੰਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ; ਕੀ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਨਾਲ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਆਦਿ। ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਬੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਛੇ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ, ਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ, ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਕੀ ਦੂਜਾ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ, ਕਿਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਪਤਨੀ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਗੁਜਾਰਾ ਭੱਤਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਤਾਂ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕਲਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਹੈ।

42-49. .....

50. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

i) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਘੇਰਾ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਪੈਰਾ 8 ਤੋਂ 13 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਮ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ 'ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਮਾਮਲੇ' ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ii) ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਇਸ ਬੈਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਕੀ ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਕਿਸੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਵਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ

ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ ਐਕਟ, ਸੀ. ਆਰ. ਦੀ ਧਾਰਾ 125 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੋਰ/ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਧਾਰਾ 498-ਏ ਅਤੇ I. ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ. ਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਹੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਮੁੱਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ। ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਸੁਪਰਾ). ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

iii) ਕੀ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਆਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ?

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਦੇ ਨਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀਯੋਗ ਟੁੱਟਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 'ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਆਂ' ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਪਤ ਤੱਥ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਆਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਅਤੇ ਰਸਮੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

17. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਕੇ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ "ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਆਂ" ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਨਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀਯੋਗ ਟੁੱਟਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ।

18. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਵਿਆਹ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦਰਮਿਆਨ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਅਨਮੋਲ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਜੀਵਨ-ਜਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਲਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਸਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਟ੍ਰੇਟ-ਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ "ਵਿਆਹ ਦੇ ਵਾਪਸੀਯੋਗ ਟੁੱਟਣ" ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

19. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 89 ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 82 ਸਾਲ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 1963 ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ "ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ" ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕਲੰਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਲੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ

ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ "ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ" ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

20. ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇਃ ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾਃ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate